

THỰC TRẠNG KĨ NĂNG HỌC TẬP THEO NHÓM CỦA SINH VIÊN TRƯỜNG ĐẠI HỌC HỒNG ĐỨC HIỆN NAY

Phan Như Đại

Trường Đại học Hồng Đức
Email: phannhudai@hdu.edu.vn

Article History

Received: 22/4/2020

Accepted: 15/5/2020

Published: 25/5/2020

Keywords

learning skills, group learning, student, Hong Duc University.

ABSTRACT

Group learning is both a requirement and a widely recommended learning method, especially for students. In the integration trend of the country, the role of this learning method becomes more and more important in contributing to improving the learning efficiency of learners in particular and the quality of education in general. The paper analyzes some group learning skills among Hong Duc University students in order to propose solutions to improve group learning efficiency, thereby developing cooperative, sharing, and critical thinking skills, contributing to improving learning quality for students to meet the training requirements of the university.

1. Mở đầu

Lĩnh vực giáo dục trên thế giới hiện nay đang diễn ra nhiều chuyển biến. Xu hướng giáo dục đang phát triển với mục tiêu: đổi mới nội dung, chương trình, phương pháp, phát huy tính tích cực, chủ động cũng như khả năng tự học, tự nghiên cứu của người học. Trong xu hướng đó, giáo dục Việt Nam cũng đã và đang có nhiều thay đổi mạnh mẽ để hòa nhập với nền giáo dục hiện đại trên thế giới, đặc biệt là vấn đề đổi mới phương pháp dạy và học trong nhà trường.

Nghị quyết Hội nghị lần thứ hai Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam khóa VIII đã chỉ rõ một nhiệm vụ quan trọng của ngành GD-ĐT là: “Đổi mới mạnh mẽ phương pháp GD-ĐT, khắc phục lối truyền thụ một chiều, rèn luyện thói quen, nền nếp tư duy sáng tạo của người học” Ban Chấp hành Trung ương (1999). Khoản 2, Điều 5, Luật Giáo dục 2005 cũng đã khẳng định: “Phương pháp giáo dục phải phát huy tính tích cực, tự giác, chủ động, tư duy sáng tạo của người học; bồi dưỡng cho người học năng lực tự học, khả năng thực hành, lòng say mê học tập và ý chí vươn lên” (Quốc hội, 2005).

Trong môi trường đại học, để đạt được hiệu quả trong việc tiếp thu, lĩnh hội tri thức thì yêu cầu quan trọng là mỗi sinh viên (SV) là phải tìm tòi và trang bị cho mình những phương pháp học tập phù hợp với đặc điểm tâm - sinh lí của bản thân và kiến thức của từng môn học. Phương pháp học tập tích cực chính là chìa khóa giúp SV có kết quả cao, hình thành cách tư duy hệ thống và cách giải quyết vấn đề thực tiễn một cách khoa học nhất.

Qua quá trình quan sát, nghiên cứu và phân tích, chúng tôi nhận thấy có nhiều phương pháp được SV Trường Đại học Hồng Đức vận dụng vào việc học tập và đã mang lại những kết quả nhất định. Tuy nhiên, không có phương pháp học tập nào là “vạn năng” để lĩnh hội được tri thức mà còn phụ thuộc vào rất nhiều yếu tố khác nhau. Có thể tổng quát lại thành hai phương pháp học tập cơ bản mà SV đã và đang sử dụng chủ yếu là phương pháp tự học và phương pháp học tập theo nhóm.

Khảo sát, đánh giá 100 SV năm thứ nhất, Trường Đại học Hồng Đức năm học 2018-2019 về mức độ hiệu quả khi học tập theo nhóm cho kết quả như sau: có tới 57% ý kiến đánh giá ở mức độ *bình thường*, chỉ 32% ý kiến đánh giá ở mức *có hiệu quả*, 5% *rất hiệu quả* và 6% đánh giá hoạt động nhóm *không hiệu quả*. Những số liệu này cho thấy, phương pháp học tập theo nhóm chưa phát huy hết ưu thế của nó.

2. Kết quả nghiên cứu

2.1. Thực trạng nhận thức, quan niệm của sinh viên Trường Đại học Hồng Đức về hoạt động học tập theo nhóm

Nhận thức đúng đắn về học tập theo nhóm có vai trò rất quan trọng, là tiền đề để hoạt động nhóm đạt được hiệu quả, bởi vì nếu nhận thức sai thì chắc chắn sẽ không thể thực hiện hoạt động nhóm đúng được. Trên thực tế, thông qua điều tra quan niệm của SV Trường Đại học Hồng Đức về học tập theo nhóm, có tới 42% SV cho rằng *học tập theo nhóm là sự đóng góp ý kiến để giải quyết công việc chung*. Có 85% SV phát biểu *học tập theo nhóm là một phương pháp học tập hay, mang lại nhiều lợi ích cho các thành viên như: học hỏi lẫn nhau, phát huy tinh thần - trí tuệ tập thể, rèn luyện nhiều kĩ năng mềm,...* Các em đều cho rằng đây là phương pháp học tập rất cần thiết cho SV

đại học nên cần được tăng cường sử dụng và phát huy trong học tập. Điều này cho thấy, phần lớn SV đã có quan niệm khá đúng đắn về hoạt động học tập theo nhóm và đã nhận thức được vai trò của phương pháp học tập nhóm đối với việc học tập của mình.

Tuy nhiên, vẫn còn một số SV suy nghĩ mơ hồ về phương pháp học tập theo nhóm. Các em cho rằng, học tập theo nhóm là chia bài tập giảng viên giao thành những phần nhỏ rồi chia cho mỗi thành viên một phần về nhà làm, kết quả là sự chấp nối các phần đó lại với nhau; hay học tập theo nhóm là giao bài tập nhóm cho một vài thành viên xuất sắc trong nhóm thực hiện và coi là sản phẩm của tập thể... Đây là những quan niệm chưa đúng về học tập theo nhóm đang tồn tại trong một bộ phận SV của Trường.

2.2. Thực trạng kỹ năng học tập theo nhóm của sinh viên Trường Đại học Hồng Đức

Kết quả khảo sát mức độ thực hiện các kỹ năng học tập theo nhóm trong SV Trường Đại học Hồng Đức cho thấy các kỹ năng này là một trong những hạn chế của SV.

Bảng tổng hợp đánh giá mức độ thực hiện các kỹ năng của SV Trường Đại học Hồng Đức

TT	Các kỹ năng	Mức độ thực hiện các kỹ năng (%)			
		Thành thạo	Tương đối Thành thạo	Chưa thành thạo	Không thành thạo
1	Lập kế hoạch hoạt động nhóm	10	40	36	14
2	Xây dựng nội quy hoạt động nhóm	7	30	42	21
3	Phân công nhiệm vụ rõ ràng, hợp lí	15	54	29	2
4	Thảo luận, trao đổi	20	60	17	3
5	Nghiên cứu tài liệu	17	50	25	8
6	Chia sẻ trách nhiệm	14	32	49	5
7	Lắng nghe một cách chủ động, tích cực	17	37	40	6
8	Chia sẻ thông tin	18	50	30	2
9	Giải quyết xung đột	3	25	52	20
10	Tự kiểm tra, đánh giá hoạt động của nhóm	5	38	42	15

Bảng tổng hợp kết quả điều tra ở trên cho thấy thực trạng mức độ thực hiện các kỹ năng học tập theo nhóm ở SV, cụ thể như sau:

2.2.1. Kỹ năng lập kế hoạch hoạt động nhóm

Có 77% ý kiến đánh giá đây là một kỹ năng *rất cần thiết* trong hoạt động học tập theo nhóm, tuy nhiên mức độ thực hiện thì chỉ có 10% là *thành thạo*, 40% *tương đối thành thạo*, còn *chưa thành thạo* và *không thành thạo* lên đến 50%. Những số liệu này cho thấy, mặc dù lập kế hoạch hoạt động nhóm là một kỹ năng vô cùng quan trọng, tác động mạnh tới kết quả hoạt động nhóm nhưng SV lại chưa thành thạo kỹ năng này. Trong thực tế, hầu hết các nhóm đều không nêu được kế hoạch cụ thể trước khi thực hiện một bài tập nào đó, hoặc có lập nhưng không hợp lí, vì thế nhiều khi không chủ động được thời gian, không phân công nhiệm vụ kịp thời nên sự đầu tư cho bài tập còn hạn chế dẫn đến kết quả hoạt động nhóm không cao.

2.2.2. Kỹ năng xây dựng nội quy hoạt động nhóm

Khi điều tra mức độ cần thiết của các kỹ năng, có 37% ý kiến đánh giá kỹ năng xây dựng nội quy nhóm là *rất cần thiết*, 25% đánh giá *khá cần thiết*, 37% đánh giá *cần thiết*, chỉ 1% đánh giá *không cần thiết*. Như vậy, đa số SV đều nhận thấy sự cần thiết của kỹ năng xây dựng nội quy nhóm, nhưng trong thực tế tỉ lệ xây dựng nội quy khi hoạt động nhóm chỉ có 48% (trong đó 85,4% *thực hiện tốt nội quy* còn 14,6% *không thực hiện tốt*), phần lớn các nhóm vẫn *chưa xây dựng nội quy* chiếm tỉ lệ 52%.

Mức độ thành thạo khi thực hiện kỹ năng này được đánh giá rất thấp, chỉ có 7% đánh giá ở mức *thành thạo*, 30% *tương đối thành thạo*, trong khi đó mức *chưa thành thạo* là 42% và *không thành thạo* là 21%. Điều này cho thấy khả năng sử dụng kỹ năng này còn rất hạn chế.

Trong thực tế, phần lớn các nhóm không xây dựng nội quy hoạt động cụ thể cho nhóm, nhóm không có các quy định rõ ràng (về thời gian, trách nhiệm, quyền lợi...) để các thành viên thực hiện nên hiệu quả và sự nghiêm túc trong hoạt động nhóm còn thấp (thành viên đi muộn, về sớm, không đóng góp ý kiến, không thực hiện nhiệm vụ được giao...). Có những nhóm xây dựng được nội quy nhưng lại không thực hiện tốt nội quy đã đề ra.

2.2.3. Kỹ năng phân công nhiệm vụ rõ ràng, hợp lí

Kỹ năng này được thực hiện thường xuyên trong hoạt động nhóm nhưng thực tế lại chưa hiệu quả, sự phân công nhiệm vụ còn chưa phù hợp với năng lực, điều kiện, khả năng của từng thành viên trong nhóm, có SV thì quá nhiều việc trong khi SV khác lại không có việc để làm nên hiệu quả thực hiện nhiệm vụ chưa cao.

Thông qua điều tra cách phân công nhiệm vụ trong nhóm, có 40% ý kiến chọn phương án *trải đều cho các thành viên*, 32% chọn *mỗi người một việc rồi tập hợp lại* và 16% chọn *tập trung vào cá nhân xuất sắc*, có 12% ý kiến khác cho rằng phân công nhiệm vụ *dựa trên năng lực* của thành viên. Số liệu này cho thấy, các nhóm học tập có rất nhiều cách phân chia nhiệm vụ, trong đó hầu hết chia nhiệm vụ theo cách trải đều cho mọi thành viên chứ chưa chú ý đến năng lực, sở trường của từng người. Cách phân chia này có thể sẽ đảm bảo công bằng nhưng lại không phát huy được năng lực của mỗi thành viên, không nâng cao được hứng thú cho các thành viên và chất lượng sản phẩm của nhóm.

Về mức độ thành thạo, kỹ năng này được đánh giá tương đối cao với 15% *thành thạo*, 54% *tương đối thành thạo*, chỉ có 29% *chưa thành thạo* và 2% *không thành thạo*.

2.2.4. Kỹ năng thảo luận, trao đổi

Đây là kỹ năng được SV đánh giá là *rất cần thiết* (chiếm 62%) đối với hoạt động học tập theo nhóm. Trên thực tế, kỹ năng này đã được SV sử dụng khá thành thạo trong hoạt động học tập nhóm. Đa số các nhóm chia đều bài tập cho từng thành viên rồi tổ chức thảo luận, trao đổi, bàn bạc với nhau để đi đến thống nhất, hoàn thiện bài làm. Có nhiều nhóm thực hiện thảo luận giữa các thành viên rất sôi nổi, có đặt ra các câu hỏi chất vấn, có sự phản biện, khả năng thuyết trình vấn đề, cách nêu ý kiến cũng rất thuyết phục... giúp các thành viên nắm vững kiến thức hơn.

Tuy nhiên, còn nhiều nhóm không thực hiện thành thạo kỹ năng này. Đối với các nhóm không tiến hành thảo luận, trao đổi thì sản phẩm của nhóm sẽ được một thành viên tổng hợp lại từ phần bài của mỗi thành viên chứ không có sự tranh luận với nhau; đôi khi có sự thảo luận nhưng chất lượng không cao, làm mất thời gian do có quá nhiều ý kiến trái chiều, thành viên không chịu phát biểu ý kiến hoặc phát biểu không đúng nội dung... khiến nhóm không thể thống nhất được ý kiến chung.

Khảo sát mức độ thực hiện các kỹ năng cho kết quả tương ứng, tỉ lệ đánh giá ở mức độ *thành thạo* là 20%, *tương đối thành thạo* là 60%, *chưa thành thạo* là 17% và *không thành thạo* là 3%. Có thể nói, đây là kỹ năng được đánh giá mức độ thành thạo và tương đối thành thạo cao nhất trong 10 kỹ năng chúng tôi điều tra.

2.2.5. Kỹ năng nghiên cứu tài liệu

Nghiên cứu tài liệu là kỹ năng được sử dụng rất nhiều trong học tập của SV, nhất là trong học tập theo nhóm. Thực tế đa số SV được khảo sát tại Trường Đại học Hồng Đức đã biết cách nghiên cứu tài liệu một cách hiệu quả, tìm kiếm được thông tin cần thiết mà không mất nhiều thời gian, góp phần làm cho bài tập nhóm trở nên phong phú và sâu sắc hơn. Tuy nhiên, cũng còn không ít SV chưa biết nghiên cứu tài liệu như thế nào, mất nhiều thời gian cho việc chọn sách, đọc sách, không biết chọn lọc thông tin khi ghi chép, thiếu khả năng tổng hợp, khái quát các thông tin nhằm phục vụ tốt cho bài tập của mình.

Điều tra mức độ thực hiện kỹ năng cho kết quả tương ứng, 17% đánh giá ở mức *thành thạo*, 50% *tương đối thành thạo*, 25% *chưa thành thạo* và 8% *không thành thạo*.

2.2.6. Kỹ năng chia sẻ trách nhiệm

Kỹ năng chia sẻ trách nhiệm trong học tập theo nhóm hiện nay còn chưa được SV trong trường chú ý đúng mức. Mặc dù khi điều tra về mức độ cần thiết của kỹ năng này, các SV đều cho rằng nó cần thiết cho hoạt động nhóm (thể hiện qua các số liệu: 32% đánh giá là *rất cần thiết*, 33% đánh giá là *khá cần thiết*, 34% đánh giá là *cần thiết* và 1% đánh giá là *không cần thiết*) thế nhưng trong thực tế, rất ít nhóm có thể thực hiện kỹ năng này. Phần lớn các nhóm học tập chưa biết chia sẻ trách nhiệm, chưa chia sẻ trách nhiệm với nhóm trưởng, với các thành viên khác. Trách nhiệm nặng nề vẫn thuộc về người trưởng nhóm.

Điều tra mức độ thành thạo kỹ năng này cho kết quả tương ứng: tỉ lệ đánh giá ở mức *chưa thành thạo* lên đến 49%, *không thành thạo* là 5%, tỉ lệ đánh giá ở mức *thành thạo* chỉ 14%, *tương đối thành thạo* là 32%. Theo kết quả điều tra thì đây là một trong những kỹ năng SV ít thành thạo nhất.

2.2.7. Kỹ năng lắng nghe một cách chủ động, tích cực

Lắng nghe là một kỹ năng được SV đánh giá với tỉ lệ 53% ở mức *rất cần thiết*, 16% *khá cần thiết*, 29% đánh giá ở mức *cần thiết* và 2% cho là *không cần thiết*. Trong hoạt động học tập theo nhóm của SV, kỹ năng này đã được sử

dụng nhưng khác nhau về mức độ và hiệu quả giữa các nhóm. Có những nhóm luôn coi trọng, lắng nghe ý kiến các thành viên, khuyến khích thành viên bày tỏ quan điểm; nhưng cũng có không ít nhóm không quan tâm đúng mức đến kỹ năng lắng nghe, ít tạo cơ hội cho thành viên phát biểu ý kiến hoặc thái độ lắng nghe chưa tốt: thường ngộ nhận là biết rồi nên không muốn nghe hoặc nghe một phần, có khi lắng nghe chỉ để phát hiện cái sai của đối phương để phản ứng chứ không phải với tinh thần cầu thị...

Khảo sát về mức độ thành thạo kỹ năng này cho kết quả tương ứng: tỉ lệ đánh giá ở mức *chưa thành thạo* lên đến 40%, *không thành thạo* là 6%, tỉ lệ đánh giá ở mức *thành thạo* chỉ 17%, *tương đối thành thạo* là 37%. Như vậy, đây cũng là một trong những kỹ năng SV còn ít thành thạo nhất.

2.2.8. Kỹ năng chia sẻ thông tin

Học tập theo nhóm là học hợp tác để học hỏi được nhiều hơn, chia sẻ thông tin sẽ giúp mọi thành viên hiểu biết nhiều hơn, học hỏi được nhiều hơn. Trong thực tế, kỹ năng này được sử dụng phổ biến khi học tập theo nhóm và được đánh giá là kỹ năng được thực hiện *khá thành thạo*. Cụ thể, có 18% đánh giá ở mức *thành thạo*, 50% đánh giá ở mức *tương đối thành thạo*, 30% *chưa thành thạo* và 2% *không thành thạo*.

2.2.9. Kỹ năng giải quyết xung đột

Đây là một trong những kỹ năng còn hạn chế của SV Trường Đại học Hồng Đức. Thực tế khi học tập theo nhóm thường xảy ra nhiều mâu thuẫn giữa các thành viên trong khi tranh luận nhưng hầu hết các mâu thuẫn này chưa được giải quyết thích đáng, mọi người rất lúng túng không biết làm gì để hòa giải, lâu dần làm cho không khí làm việc nhóm trở nên căng thẳng, giảm động lực xây dựng bài của các thành viên. Tuy nhiên cũng có những nhóm đã giải tỏa được mâu thuẫn, tạo dựng bầu không khí hòa đồng, vui vẻ trong nhóm nhưng khả năng xử lý này còn ở mức độ thấp.

Mặc dù kỹ năng giải quyết xung đột được 47% ý kiến đánh giá là kỹ năng *rất cần thiết*, 27% cho rằng *khá cần thiết* và 26% chọn *cần thiết* nhưng mức độ thành thạo lại không cao: chỉ có 3% đánh giá ở mức *thành thạo*, 25% *tương đối thành thạo* trong khi có tới 52% đánh giá ở mức *chưa thành thạo* và 20% *không thành thạo*.

2.2.10. Kỹ năng tự kiểm tra, đánh giá hoạt động của nhóm

Tự kiểm tra, đánh giá là một kỹ năng rất quan trọng, 50% ý kiến đánh giá kỹ năng này ở mức độ *rất cần thiết*, 20% chọn *khá cần thiết* và 30% *cần thiết*. Thực tế trong hoạt động học tập theo nhóm của SV đã thực hiện tự kiểm tra, đánh giá nhưng chủ yếu là đánh giá cho điểm mức độ tham gia của các thành viên chứ chưa chú trọng đánh giá mặt tốt - xấu của nhóm để rút kinh nghiệm và tìm cách khắc phục.

Trong sự đánh giá cho điểm các thành viên, hầu hết việc đánh giá của các nhóm còn mang tính hình thức, thiếu khách quan, không dựa trên sự đóng góp của các thành viên mà với hình thức “cào bằng”, người tham gia hiệu quả cũng bằng điểm người không tham gia. Thực trạng này làm giảm động lực và sự cống hiến của các thành viên vì họ không được đánh giá theo sự cống hiến một cách công bằng.

Khảo sát mức độ thực hiện kỹ năng này cho thấy, hầu hết SV chưa thành thạo kỹ năng tự kiểm tra, đánh giá hoạt động nhóm. Cụ thể, tỉ lệ đánh giá ở mức *thành thạo* chỉ có 5%, *tương đối thành thạo* là 38%, *chưa thành thạo* lên đến 42% và 15% đánh giá là *không thành thạo*.

Tóm lại, qua bảng đánh giá mức độ thực hiện các kỹ năng của SV năm thứ nhất Trường Đại học Hồng Đức và sự phân tích ở trên, chúng tôi thấy rằng phần lớn SV còn hạn chế về nhiều kỹ năng học tập theo nhóm, đặc biệt là kỹ năng giải quyết xung đột, kỹ năng chia sẻ trách nhiệm, kỹ năng xây dựng nội quy hoạt động nhóm, kỹ năng tự kiểm tra, đánh giá..., do đó hoạt động học tập theo nhóm chưa thu được hiệu quả cao.

Ngoài những nguyên nhân khách quan như điều kiện học tập, sự quan tâm của giảng viên, áp lực học tập với nhiều môn học khác, ... thì những yếu tố chủ quan như: đối với SV năm thứ nhất, các em mới rời ghế nhà trường phổ thông lên học đại học, đã quen với kiểu học thuộc của phổ thông, vì thế còn nhiều ngỡ ngàng khi phải tiếp cận một phương pháp học mới, đòi hỏi rất lớn sự tích cực, tự giác tìm hiểu và chiếm lĩnh tri thức trên cơ sở trao đổi và thảo luận lẫn nhau. Một số SV chưa hình thành cho mình ý thức tích cực và tự giác trong học tập, làm việc nhóm. SV chưa chịu khó tìm hiểu để có thể tự trang bị cho mình những kỹ năng và phương pháp học nhóm có hiệu quả. Từ đó dẫn đến SV thiếu và yếu về phương pháp, kỹ năng học nhóm (phương pháp tiến hành hoạt động nhóm của các nhóm chưa khoa học, chưa hợp lý; thiếu mục tiêu cụ thể, thiếu kế hoạch, thiếu nội quy/nguyên tắc nhóm, phân công nhiệm vụ chưa phù hợp...). Vì vậy, muốn nâng cao chất lượng học tập theo nhóm cần phải rèn luyện, bồi dưỡng các kỹ năng làm việc nhóm cho SV.

3. Kết luận

SV nói chung, SV Trường Đại học Hồng Đức nói riêng đã được làm quen với phương pháp học tập theo nhóm. Do yêu cầu và đòi hỏi của chương trình, nội dung, phương pháp giáo dục bậc đại học nên học tập theo nhóm là cần thiết, phù hợp với đặc điểm hoạt động giảng dạy của giảng viên và học tập của SV. Thực trạng khảo sát kỹ năng học tập theo nhóm trong SV Trường Đại học Hồng Đức là cơ sở để các cấp lãnh đạo, cán bộ quản lí và giảng viên nhà trường có những biện pháp quản lí phù hợp nhằm nâng cao chất lượng học tập nói chung, học tập theo nhóm nói riêng trong SV, qua đó nâng cao chất lượng giáo dục của Nhà trường, đáp ứng yêu cầu đổi mới GD-ĐT hiện nay.

Tài liệu tham khảo

- Ban Chấp hành Trung ương (1999). *Nghị quyết Hội nghị lần thứ hai Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khoá VIII) về định hướng chiến lược phát triển giáo dục - đào tạo trong thời kì công nghiệp hoá, hiện đại hoá và nhiệm vụ đến năm 2000*.
- Đặng Vũ Hoạt (2006). *Lí luận dạy học đại học*. NXB Đại học Sư phạm.
- Hoàn Thanh Thúy (chủ biên), Phan Thị Hồng Vinh (2016). *Tổ chức hoạt động tự học cho sinh viên trường đại học sư phạm theo hướng tiếp cận năng lực*. NXB Giáo dục Việt Nam.
- John C. Maxwell (2001). *17 nguyên tắc vàng trong làm việc nhóm* (người dịch: Đức Anh). NXB Lao động - Xã hội.
- Lê Minh (2018). *Khó khăn tâm lí trong học tập nhóm theo học chế tín chỉ của sinh viên sư phạm*. Tạp chí Giáo dục, số 428, tr 12-16.
- Nguyễn Thị Thu Hiền (2016). *Thực trạng kỹ năng làm việc nhóm trong học tập của sinh viên năm thứ nhất Trường Đại học Sư phạm Kỹ thuật Vinh*. Tạp chí Giáo dục, số đặc biệt kì 3 tháng 6, tr 124-126.
- Nguyễn Triệu Sơn (2016). *Một số hình thức tổ chức đánh giá kết quả học tập nhóm theo hướng bồi dưỡng năng lực hợp tác*. Tạp chí Giáo dục, số 382, tr 36-38; 42.
- Quốc hội (2005). *Luật Giáo dục, Luật số 38/2005/QH11 ngày 14/6/2005*.
- Tạ Nhật Ánh (2018). *Kỹ năng hợp tác trong học tập nhóm của sinh viên*. Luận án tiến sĩ Tâm lí học, Học viện Khoa học xã hội, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam.